

'Ik kan landbouw niet los zien van natuur'

Wat begon met liefhebberij voor akkervogels, werd voor Peter Harry Mulder en Eline Ringelberg een zoektocht naar natuurinclusief boeren. Zowel op als om hun bedrijf werken ze aan meer biodiversiteit. Ook zijn ze bijna 'insecticidenvrij'. „Ik kan landbouw niet los zien van natuur.”

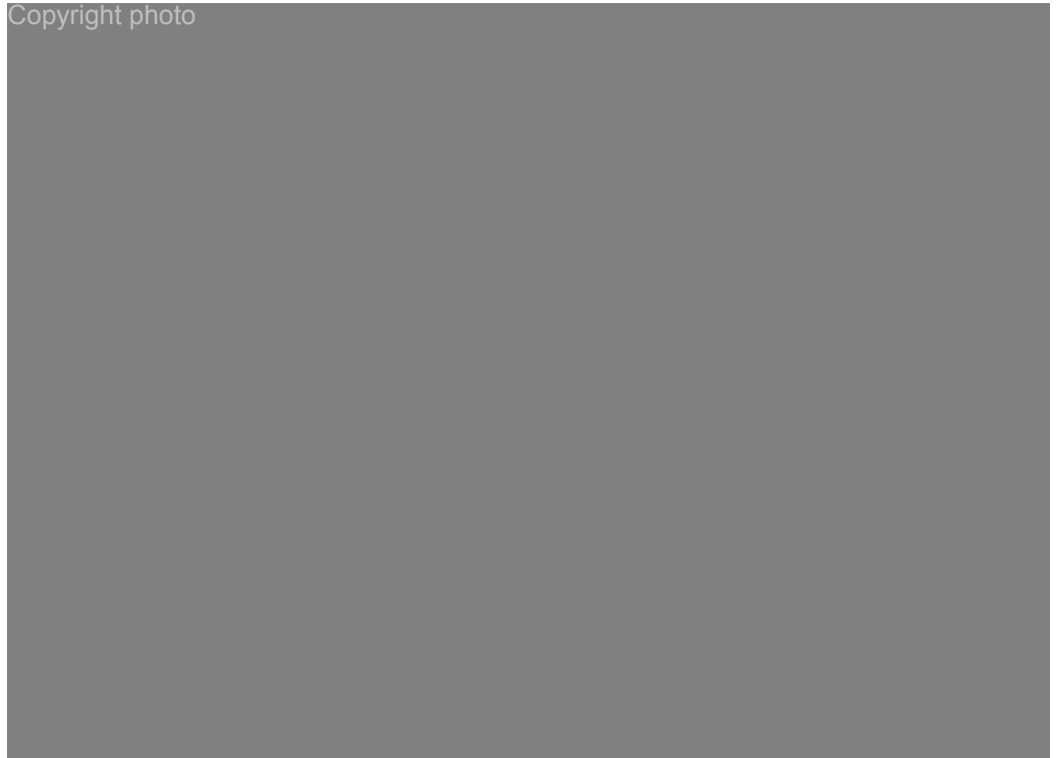
„Ik kon mezelf wel voor de kop slaan”, zegt akkerbouwer Peter Harry Mulder uit Muntendam. „Laatst hadden we hier vijftientig studenten op bezoek voor een themadag over natuurinclusieve landbouw. Ik was het niet van plan, maar ik werd er zo door gegrepen, dat ik er tot het eind toe bij

gebleven ben. Achteraf was het de enige dag waarop ik nog tarwe had kunnen zaaien.” Het is tekenend voor Mulder. Op de eerste plaats is hij akkerbouwer. Maar hij heeft ook sterke drive om bezig te zijn met de natuur op en rond zijn bedrijf. „We werken stap voor stap toe naar een natuurinclusieve

bedrijfsvoering. Collega's zien het wel eens als een hobby van me, maar ik zou niet meer anders kunnen. Zonder natuur gaat niet.” Het boek *Growing a revolution* ligt op de keukentafel, met hier en daar briefjes tussen de bladzijden. Zijn vrouw Eline heeft hem net gelezen. Het boek is geschreven door de

Ruimte voor struiken kun je maken, vindt Mulder. In overleg met overheden plant hij struiken in bermen en er als er geen ruimte is dempt hij een stuk sloot. Struweel biedt een schuilplek aan insecten en vogels.

Copyright photo

Amerikaan David Montgomery, die boeren over de hele wereld portretteert die nadenken over veerkrachtige landbouw en die daar allemaal op hun eigen manier mee bezig zijn. Mulder kan helemaal meevoelen met de grote lijnen in het boek. „Boer zijn is overal anders. Maar er zijn drie basisprincipes die je overal ziet terugkomen: de grond zoveel mogelijk bedekt laten, de grond niet-kerend bewerken en een uitgekiende rotatie.” Wat dat laatste betreft, zit hij met vijftig procent zetmeelaardappelen niet gunstig, realiseert hij zich. „Dat zou ik liever anders zien, maar we zijn er van afhankelijk. Ik moet wel mijn brood kunnen verdienen.”

Akkervogels

Het zijn de akkervogels die Mulder hebben aangezet tot het inslaan van nieuwe wegen. Van jongs af aan al is hij al vogelliefhebber. „In de periode na de bedrijfsovername focuste ik mij volledig op de bedrijfsontwikkeling, en had weinig ruimte voor akkernatuur. Totdat ik me begin jaren 90 liet overhalen voor een patrijzenproject. Ik koos voor gewasbeschermingsmiddelen vrij telen van de randen van de graanpercelen. In rogge was dat toen prima in te passen, want dat onderdrukt onkruid goed. In tarwe wordt dat, als je niet uitkijkt, een grote bende.” De echte omslag kwam toen de grauwe kiekendief op zijn bedrijf verscheen, in 2008. „Ik had het bedrijf toen goed op de rit en zag plotseling de verbanden weer heel scherp, tussen wat je doet op je bedrijf en hoe dat doorwerkt op de vogels. De aanwezigheid van akkervogels betekent dat het akkervoedselweb klopt en dat er voldoende biologische activiteit is, ook in de bodem. Het hangt allemaal met elkaar samen.” Sindsdien heeft hij naar manieren gezocht om het natuurlijk evenwicht in en rond zijn gewassen te herstellen. Vanaf 2008 lag zijn bedrijf in een door de provincie aangewezen ‘akkervogelkerngebied’ waarmee gesubsidieerd agrarisch natuurbeheer mogelijk werd. Mulder heeft op zijn bedrijf inmiddels 8 hectare akkerranden (21m breed) en 0.4ha wintervoedsel (graan) en voor eigen rekening 0.7ha FAB-randen van 3m breed. De vergoedingen lopen, afhankelijk van de grondsoort, uiteen van 2.000 tot 2.500 euro

per hectare. Dat is meer dan een gemiddeld bouwplansaldo bij hem in het gebied, aldus Mulder. “Deze akkerranden maakt door natuurlijke plaagbestrijding, insecticidevrij gewassen telen mogelijk. En dat is weer erg belangrijk voor akkervogels. Patrijskuikens bijvoorbeeld zijn in hun eerste weken volledig afhankelijk van insecten. Vandaar dat ik graag wil dat er voldoende aanbod is.”

Neonicvrij

Mulder haalt een Excel-sheet tevoorschijn waarin hij voor zijn hele bouwplan alle teeltmaatregelen heeft ingetekend, van de manier van grondbewerken tot de inzet van chemie en de kosten daarvan. Al vijf jaar heeft hij niet meer tegen luis gespoten, laat hij zien. Keer op keer blijkt dat natuurlijke vijanden de plaag prima onder de duim kunnen houden. „Mijn insteek is insecticiden vrij. Alleen tegen de coloradokever moet ik af en toe nog spuiten. Dat doe ik met Coragen, een selectief middel. Bietenzaad bestel ik zonder insecticidecoating, want ik wil geen neonicotinoïden meer. Die middelengroep heeft een bewezen negatief effect op het ecosysteem. De volgende stap is stoppen met fungicide-, nematocide- en fosfaattoediening tijdens het poten. Dat wil ik realiseren met een biodiversere bodem, door voorafgaand aan de aardappelteelt een mengsel van groenbemesters te telen, gecoat met mycorrhiza. Daarna volgt enkel mycorrhizarijzenbehandeling tijdens het poten. Hoe denkt Mulder eigenlijk over het gebruik van Roundup? „Ik gebruik het middel zo min mogelijk. De laatste jaren pas ik het alleen nog maar toe voorafgaand aan de bieten, voor een schone uitgangspositie. Volgens mij zijn de problemen met Roundup vooral gekomen doordat het op grote schaal wordt toegepast. Vroeger kostte een 20-liter vat Roundup duizend gulden. Dan dacht je wel twee keer na voordat je ermee aan de slag ging. Maar het blijft een mooi middel. Ik heb liever dat ze het tien keer zo duur maken, dan dat het middel verdwijnt.”

Niet-kerend

Door te kiezen voor aardappelrassen die onkruid goed onderdrukken en de

bodem in de winter bedekt te houden met groenbemesters, houdt Mulder zijn onkruid onder de duim. Met ploegen is hij in 2013 ook op klei gestopt. In plaats daarvan is de Rumpstad-cultivator nu zijn hoofdgrondbewerkingsmachine, die een comeback maakte op het bedrijf. „Mijn vader is er ooit mee begonnen, om de verliesknollen na de oogst van de aardappelen boven in de grond te houden. Ik werk nu eigenlijk weer op dezelfde manier.” Na de oogst van zijn gewassen bewerkt Mulder eerst de grond met een zware schijveneg en trekt daarna de cultivator op een diepte van ongeveer 25 centimeter erdoor. Een aangepaste gietijzeren pakkerwals drukt de grond meteen achter de tanden weer aan, om het contact met de ondergrond te herstellen. Zaaïen gebeurt in dezelfde werkgang. Door te stoppen met ploegen daalde zijn brandstofverbruik met 50 procent.

Alle machines zijn zo licht mogelijk. Drie jaar terug besloot hij de bieten niet langer met een bunkerrooier te laten rooien. ‘Te zwaar’. In plaats daarvan komt nu een collega met een tweefasensysteem. Die strooit ook compost voor hem. „Hij denkt het zelfde als ik. We proberen ervoor te zorgen dat we banden niet harder op hoeven te pompen dan één atmosfeer.”

Mini-EHS

Behalve op zijn bedrijf, is Mulder ook rondom zijn bedrijf actief in natuurbeheer. Mulder is de trekker van de werkgroep Boerenbuitengebied, een vrijwilligersgroep die het landschap in een gebied van ongeveer 1.000 hectare rond Muntendam zo aantrekkelijk mogelijk probeert te maken voor vogels, insecten en andere akkerfauna. Ze werken daarbij samen met gemeente, waterschap en provincie. Afgelopen zomer nog plantten ze struiken in de berm langs een gaswinningslocatie, die grenst aan het land van Mulder. Alle overhoekjes in de buurt worden benut om een soort mini-ecologische hoofdstructuur aan te leggen van akkerranden en bosschages. Zelfs ongebruikte dammen in sloten worden ingeplant met struikgewas of nieuwe dammen aangelegd. „We willen meer struweel. We kennen het woord tegenwoordig niet eens meer, maar ►

Als hoofdgrondbewerking gebruikt Mulder een oude 11tands-Rumpstadcultivator met pakkerol. De bewerkingsdiepte is ongeveer 25 cm diep.

Copyright photo

vroeger had je de wereld aan overhoekjes met laag struikgewas. Die bieden een geweldige schuilplaats voor patrijs en zangvogels, maar ook belangrijk voor overwintering van nuttige insecten. Door ruilverkavelingen is het landschap enorm verschaald. Op deze manier probeer ik wat terug te doen.”

Het bermbeheer in het aangrenzende gebied rond zijn bedrijf heeft Mulder van de gemeente overgenomen. Door op de juiste momenten te maaien en het gras af te voeren ontstaat er meer verscheidenheid, zonder dat er overlast ontstaat van onkruiddruk richting de percelen.

Mulder hoopt dat in meer gebieden overhoekjes in ere worden hersteld. „Er zijn te veel plekken waar alle ruigte rücksichtslos wordt weggeklepeld en soms inclusief alle insectenleven met een zuigwagen wordt afgevoerd. Terwijl er genoeg plekken zijn waar struiken kunnen groeien zonder dat iemand er last van heeft. Het Louis Bolk Instituut heeft berekend dat een gebied minimaal 5 procent ruigte nodig heeft, om voldoende leefruimte te bieden aan natuurlijke vijanden die luizen bestrijden. Gemiddeld op een Nederlands bedrijf is dit momenteel amper 2 procent. Met een beetje goede wil is dat vrij eenvoudig te verbeteren

en het geeft een geweldige positieve uitstraling richting de burger.”

‘Uit de kast’

Mulder vindt het jammer om te zien dat boeren en natuurorganisaties vaak lijnrecht tegenover elkaar staan. „Ik vind het niet terecht dat de boer de schuld in de schoenen krijgt geschoven voor de achteruitgang in biodiversiteit. Ik voel me daar zelf ook door in de hoek gedrukt. Maar tegelijkertijd weet ik dat ze een punt hebben. Je kunt moeilijk ontkennen dat schaalvergroting en intensivering geleid hebben tot minder biodiversiteit en minder insecten. Alleen heb je daar als individuele boer geen schuld aan. Het is het systeem waar we in zitten. Daar moet wat aan gebeuren.”

Enkele jaren geleden, op een bijeenkomst van LTO over vergroening van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), kwam hij voor zijn gevoel ‘uit de kast’. Hij sprak zich uit als voorstander van 7 procent vergroening, op voorwaarde van kostendekkende prijzen. „Dat laatste is een heel belangrijke toevoeging. Hét grote probleem in de landbouw is dat we gedwongen worden om steeds intensiever te

produceren en op een steeds grotere schaal moeten gaan boeren. Het is een heilloze weg, waar de boer niet beter van wordt. Opbrengsten stagneren, de bodemstructuur wordt merkbaar minder en we lopen tegen grenzen aan. En het GLB is daar de veroorzaker van. Die verbiedt het boeren om hun productie af te stemmen op de vraag, maar heeft wel iedere keer kritiek op diezelfde boer. We hebben kostendekkende prijzen nodig om duurzaam te kunnen boeren.”

Geen bio

In de tussentijd gaat Mulder door op de door hem ingeslagen weg en doet hij de dingen die bij hem en zijn bedrijf passen. Is biologisch boeren eigenlijk niks voor hem? “Nee. Ik heb enorm veel respect voor biologische boeren, maar die manier van werken vraagt ontzettend veel kennis en specialisatie. Het is mij te grote uitdaging. Bovendien is bio niet per se beter voor de vogels. Liever steek ik mijn energie in een duurzamere gangbare landbouw. Het is veel belangrijker dat die 95 procent stappen maakt in de richting van natuurinclusief. Daarvoor ben ik gemotiveerd.” ■

Bedrijfsgegevens

Peter Harry Mulder en Eline Ringelberg hebben een akkerbouwbedrijf van 70 hectare in Muntendam. Ze boeren op overgangsground, die varieert van stuifgevoelige zandgrond tot middelzware klei. Het bouwplan bestaat uit 8,5ha meerjarige akkerranden (12 procent), 1 op 2 teelt zetmeelaardappelen (31 ha), 23ha granen (wintertarwe op de zwaardere grond, zomergerst op stuifgevoelige grond) en 7,5 ha suikerbieten. Langs alle percelen akkerranden van 21 meter breed.

Copyright photo